

AVOCATUL POPORULUI

Domeniul privind
prevenirea torturii

Aprob,
Avocatul Poporului

Raport

privind vizita desfășurată la Penitenciarul Tulcea

Raportul este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

- 1. Cadrul general și organizarea activității de monitorizare**
- 2. Constatările rezultate din activitatea de monitorizare**
- 3. Recomandări**

București – 2023

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009 România a ratificat Protocolul Opțional (OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului, îndeplinește atribuțiile de Mecanism național de prevenire a torturii (MNP) conform prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor private de libertate în orice loc de detenție, în sensul art. 4 din OPCAT.

Astfel, în temeiul art. 33 și art. 35 din Legea nr.35/1997, privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, în data de 16 decembrie 2021, MNP a efectuat o vizită la Penitenciarul Tulcea, prin folosirea unor mijloace alternative la vizitele clasice, având ca obiective: verificarea tratamentului aplicat persoanelor custodiate cu afecțiuni psihice în vederea consolidării protecției acestora împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante și a exercitării fără discriminare a drepturilor și libertăților fundamentale, verificarea măsurilor luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei COVID-19, precum și alte aspecte cu relevanță pentru activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în locurile de detenție, care pot apărea în timpul monitorizării.

În contextul epidemiei de COVID-19, ghidată de principiul do no harm ("a nu face rău"), monitorizarea a fost efectuată printr-o serie de activități care au suplinit vizita clasică, constând în următoarele: solicitarea de informații și documente conducerii Centrului; informarea persoanelor custodiate cu afecțiuni psihice/angajaților cu privire la monitorizarea unității și posibilitatea acestora de a contacta echipa MNP telefonic și prin intermediul poștei electronice; întrevedere online cu reprezentanți ai instituției vizitate.

Echipa MNP a fost alcătuită din: doamna Mihaela Sîrbu – jurist, doamna Nicoleta Constantinescu – jurist, doamna Cleopatra Heroi – asistent social, doamna Alina Aron – psiholog, domnul Alin Cinăzan - medic din cadrul instituției Avocatul Poporului - Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante (MNP) și domnul Cătălin Tudor, reprezentant al Fundației pentru Apărarea Cetățenilor împotriva Abuzurilor Statului (FACIAS).

2. Constatările rezultate din activitatea de monitorizare efectuată

► *aspecte preliminare*

La data vizitei se aflau în custodia Penitenciarului Tulcea un număr de 654 persoane private de libertate, gradul de ocupare/aglomerare fiind de 85%, unitatea neconfruntându-se cu fenomenul supraaglomerării. Erau custodiate 112 persoane diagnosticate cu afecțiuni psihice. Penitenciarul avea organizate secții pentru tipurile de executare deschis, semideschis, inclusiv arest preventiv. Unitatea avea 90 de camere de deținere, care întruneau Standardele minime sanitare și de igienă dotate cu paturi, masă, scaune, televizor, cuier, cambuză și telefon. Camerele erau dotate cu grup sanitar, sau erau arondate la un grup sanitar amplasat pe hol. În anul 2021 au fost reabilitate 10 camere de deținere, la nivelul penitenciarului asigurându-se lucrări de întreținere. În medie, erau custodiate 5-8 persoane/cameră, iar pentru egalitatea de șanse, persoanele cu afecțiuni psihice erau repartizate uniform, unitatea neavând secție specială de psihiatrie pentru aceste persoane. Unitatea avea 3 curți de plimbare, 6 cluburi educative (din care 2 erau folosite și ca săli de clasă la școală), 1 capelă, 2 cluburi sportive, 2 cabinete psihologice, 2 cabinete asistență socială, 2 spații bibliotecă.

Penitenciarul Tulcea era acreditat ca furnizor de servicii sociale în conformitate cu prevederile *Legii nr. 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale, cu modificările și completările ulterioare*, iar Serviciul Educație și Asistență Psihosocială (cod serviciu social: 8899CZ-PN-IV) era autorizată să acorde servicii sociale conform licenței de funcționare, începând cu data de 09.11.2016, pentru o perioadă de 5 ani sub rezerva oferirii de condiții corespunzătoare beneficiarilor, cel puțin la nivelul standardelor minime de calitate obligatorii prevăzute în *Anexa nr. 6 din Ordinul nr.29/2019 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice, persoanelor fără adăpost, tinerilor care au părăsit sistemul de protecție a copilului și altor categorii de persoane adulte aflate în dificultate, precum și pentru serviciile acordate în comunitate, serviciile acordate în sistem integrat și cantinele sociale*. Serviciile/activitățile principale definite în actele normative pentru aceste tipuri de servicii sunt, după caz: consiliere psihosocială; informare, consiliere și suport juridic; suport emoțional; cazare temporară, precum și activități de informare, evaluare și elaborare plan de intervenție, integrare/reintegrare socială, asistență medicală primară, orientare vocațională, reintegrare școlară etc.

Referitor la structura de personal, potrivit informațiilor furnizate, erau prevăzute 80 de posturi de ofițeri, 337 de posturi de agenți și un post personal civil. Dintre acestea erau vacante 37 de posturi de ofițeri, 101 de posturi de agenți și 1 post personal civil.

Programul de lucru era pentru personalul administrativ de 8 ore/zi, iar personalul operativ lucra în ture de 12 ore.

În ceea ce privește pregătirea profesională a angajaților, în anii 2020-2021, au avut loc cursuri de inițiere debutanți, cursuri de perfecționare pentru polițiștii de penitenciare definitiv proveniți prin încadrare din sursă externă sau transfer din instituțiile publice de apărare și securitate națională. Pregătirea profesională a avut loc prin intermediul platformei e-learning.

În cadrul **serviciului asistență psihosocială** erau încadrați un număr de 10 specialiști: 5 asistenți sociali și 5 psihologi, la un efectiv mediu de 700 de persoane private de libertate, funcția de șef serviciu fiind ocupată de un psiholog. Toți asistenții sociali dețineau treapta de competență principal, fiind înscrși în Registrul Național al Asistenților Sociali din România și realizau activități în conformitate cu atribuțiile stabilite și treapta de competență deținută, fiind respectate prevederile *Legii nr. 466/2004 privind Statutul asistentului social, cu modificările și completările ulterioare*.

Analizând situația prezentată de către reprezentanții penitenciarului, s-a constatat că este respectată Decizia Directorului General al A.N.P nr. 348/24.02.2016, conform căreia raportul specialiștilor asistenți sociali este de 1 la 125 de persoane private de libertate.

Formarea profesională a asistenților sociali se realiza prin participarea la cursurile organizate de instituție sau la cursurile de specialitate organizate în afara acestui cadru. Cu privire la acest aspect, s-a constatat că toți specialiștii au participat la cursurile specifice organizate prin intermediul platformei intene e-learning, precum și convocări de specialitate organizate de Direcția Reintegrare Socială din cadrul ANP. De asemenea, fiecare specialist a participat, independent, la cursuri de formare profesională organizate de către asociațiile profesionale în vederea realizării numărului de credite stabilit. Dintre aceste participări, amintim cursuri/webinarii precum: cel de-al doilea Seminar Național cu titlul „Îmbunătățirea competențelor personalului din sistemul penitenciar, probațiune și domeniul juridic. Prevenirea și combaterea violenței generate de extremism (P/CVE) nevoia de a restructura programele de formare a profesioniștilor din justiția penală”; conferința de lansare a proiectului SEMELI – Asociația de Terapie Familială și de Cuplu Timișoara; seminarul organizat de Penitenciarul

București-Jilava în cadrul proiectului Radicalisation Prevention Competence Development Programme for Justice Professionals; etc.

Demersurile de reintegrare socială au fost organizate și s-au desfășurat în conformitate cu Planul de măsuri pentru perioada stării de alertă (nr. 20966/12.01.2021), specific unității, și al informărilor și completărilor ulterioare, respectiv: includerea persoanelor private de libertate la demersurile de reintegrare socială desfășurate în spațiile închise și deschise, de la nivelul aceleiași secții de deținere sau de la nivelul tuturor secțiilor cu condiția ca toate persoanele să fie vaccinate cu schema completă; desfășurarea activităților cu precădere față în față; organizarea activităților în spații închise, cu participarea până la 70% din capacitatea spațiului, dacă incidența în localitate este mai mică sau egală cu 3/1000 locuitori, cu obligativitatea purtării măștii; desfășurarea activităților de grup exclusiv în spațiile educaționale, fără să mai alterneze cu camerele de deținere; desfășurarea cursurilor de formare profesională în condițiile stabilite de comun acord între penitenciar și agenția județeană de ocupare a forței de muncă, față în față sau online, cu echipament de protecție și gruparea camerelor din cadrul aceleiași secții; desfășurarea activității de împrumut la bibliotecă, pe etaje, fie prin împrumut la cameră sau direct la bibliotecă; desfășurarea activităților moral-religioase derulate de cultul ortodox direct prin accesul în penitenciar al preoților voluntari desemnați de Episcopia Tulcii și de către preotul angajat; desfășurarea în format online a activităților moral-religioase derulate de celelalte culte (cultul penticostal, Martorii lui Iehova, cultul adventist de ziua a șaptea); desfășurarea activităților sportive la sala de sport în grupuri mici, prin gruparea deținuților din aceeași cameră de deținere sau mai multe camere de la nivelul aceleiași secții; desfășurarea activităților sportive în aer liber cu persoane din cadrul aceleiași secții; menținerea duratei prelungite a programului tv; transmiterea constantă de materiale informative prin studioul radio-tv cu circuit închis cu privire la principalele reguli de igienă pentru prevenirea infectării cu Covid-19.

În vederea eficientizării activității, activitatea de specialitate se desfășura preponderent în cadrul spațiilor din cadrul secțiilor de deținere, aceste spații fiind: 6 cluburi educative (din care 2 sunt folosite ca și săli de clasă școlară), o capelă, 2 cluburi sportive, 2 cabinete psihologice, 2 cabinete de asistență socială, spații bibliotecă și 3 curți de plimbare.

Activitatea asistenților sociali se desfășura pe cele trei componente: consiliere socială, convorbiri individuale și implementarea programelor structurate sau semi-structurate. În vederea menținerii relației cu familia, asistenții sociali asigurau sprijin persoanei private de libertate în sensul identificării și susținerii mediului de suport pentru integrare socială, cât și

pentru identificarea surselor financiare post liberare. Activitățile de asistență socială aveau în vedere identificarea nevoilor, a riscurilor de a dezvolta comportamente dezadaptative, precum și particularizarea intervențiilor în funcție de specificul fiecărei categorii de persoane private de libertate.

Programele de asistență socială adresate deținuților erau adaptate în funcție de nevoile și riscurile identificate, în vederea formării și dezvoltării deprinderilor sociale, precum și a îmbunătățirii relațiilor acestora cu mediul de suport.

Datorită restricțiilor impuse de contextul epidemiologic, în perioada 2020-2021, activitățile de reintegrare socială au fost diminuate atât ca număr de activități desfășurate, cât și ca număr de deținuți înscriși.

În ceea ce privește activitățile de educație și asistență socială, reprezentanții unității au precizat că persoanele private de libertate au beneficiat de consiliere socială pentru identificarea de resurse, în principal în vederea obținerii unor documente de identitate și duplicate (certificat de naștere, cărți de identitate), obținerea de documente de venit (adeverințe de venit, proprietăți), obținerea documentelor în vederea pensionării de invaliditate, pensionării anticipate, efectuarea unor demersuri în vederea încadrării în grad de handicap.

Demersurile de reintegrare socială desfășurate în perioada stării de urgență și alertă au fost inițiate ținând cont de oferta de programe și activități de reintegrare socială, de nevoile identificate, precum și de recomandările survenite pe parcursul anului din partea Direcției Reintegrare Socială din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor privind pilotarea unor programe educaționale, ținând cont totodată de resursele umane și materialele disponibile.

Implicarea persoanelor private de libertate în demersuri educaționale, psihologice, sociale și moral-religioase s-a realizat prin includerea deținuților de la nivelul aceleiași camere de deținere, la aceeași activitate sau din cadrul aceleiași secții de deținere, cu respectarea criteriilor stabilite pe principiul rotației.

Cu privire la consilierea socială în vederea restabilirii/medierii relațiilor de familie, persoanele private de libertate au beneficiat de suport, în principal pentru următoarele aspecte: obținerea informațiilor cu privire la anumiți membri ai familiei (părinți, copii etc), menținerea legăturii cu copiii aflați în sistemul de protecție specială etc.

Numărul convorbirilor individuale ale persoanelor private de libertate cu asistentul social, pe perioada anului 2021 au fost de peste 800. Ca număr de evaluări inițiale, reprezentanții unității au precizat că acestea au fost de peste 100, evaluări periodice aproximativ 1000, iar evaluări finale 708, ceea ce relevă o activitate intensă a specialiștilor.

În cadrul penitenciarului au fost desfășurate proiecte de activitate structurate, cât și proiecte de activitate semistructurate. Dintre proiectele de activitate semistructurate necreditate, desfășurate de asistenții sociali în baza proiectului de activitate, menționăm: Campania de informare „Conștientizarea importanței vaccinării împotriva Covid-19”; Campanie de prevenire a criminalității, precum și de facilitare a reintegrării sociale a persoanelor private de libertate. Vizită în penitenciar”- prelegere Proiect național; etc.

Dintre programele structurate organizate în această perioadă menționăm: programul de pregătire pentru liberare, programul de prevenire a recidivei (dezvoltarea abilităților decizionale în situații de risc infracțional), programe de prevenire a violenței domestice etc.

Toate programele și activitățile de reintegrare socială s-au desfășurat având în vedere contextul cu privire la transmiterea și răspândirea virusului SARS-Cov-2, prin alternarea întâlnirilor directe cu deținuții (grupuri mici – pe camere, raportate la spațiul de desfășurare). De asemenea, activitățile derulate cu persoanele private de libertate au fost adaptate în sensul informării continue a deținuților cu privire la specificul infectării cu SARS-CoV-2, a conștientizării necesității respectării unor măsuri igienico-sanitare stricte, precum și a menținerii unei stări de spirit corespunzătoare în rândul acestora.

În vederea menținerii relației cu familia și mediul de suport, asistenții sociali au desfășurat în cursul anului 2021 proiecte de activitate de tipul: Program de menținere și dezvoltare a relațiilor cu mediul de suport; Program de dezvoltare a abilităților parentale, Program de dezvoltare a abilităților sociale, care s-au desfășurat atât on-line cât și fizic, în funcție de situația epidemiologică existentă și de măsurile impuse, conform planurilor de măsuri ale unității, cu respectarea măsurilor de prevenire și combatere a infecției cu Sars-Cov2. Totodată, au fost desfășurate programe în colaborare cu reprezentanții Fundației Stânca Veacurilor, Programul „Un nou început”; Programul de educație religioasă „Universul Bibliei-carta care a schimbat lumea”, Programul „Liber și reintegrat” etc.

În vederea menținerii legăturii cu familia prin intermediul comunicărilor on-line, în funcție de situația epidemiologică și planul de măsuri actualizat la nivelul unității, în cursul anului 2021 specialiștii asistenți sociali au întocmit un număr considerabil de referate de propunere pentru acordarea comunicărilor on-line, fiind acordate persoanelor private de libertate, comunicări în conformitate cu reglementările în vigoare, respectiv în baza cererilor și în baza recompenselor cu suplimentarea dreptului la comunicare on-line.

Deținuții aveau dreptul de a efectua, pe cheltuiala lor, convorbiri telefonice de la telefoanele instalate în incinta sectorului de deținere, cu cel mult 10 persoane din exteriorul

penitenciarului, atât din țară, cât și din străinătate. În funcție de regimul de executare în care sunt incluși, deținuții puteau efectua convorbiri telefonice, după cum urmează: zilnic, deținuții cărora li se aplică regimul de executare deschis, semideschis și închis, precum și cei cărora nu li s-a stabilit încă regimul de executare, 10 apeluri telefonice, cu durata maximă cumulată de 60 de minute.

Referitor la dreptul persoanelor private de libertate de a primi și trimite corespondență, reprezentanții unității au precizat că acest drept este nelimitat, garantat și confidențial. În acest sens, administrația penitenciarului a amplasat o cutie poștală la intrarea în locul de deținere, un loc ușor accesibil persoanelor private de libertate, pentru ca acestea să poată beneficia de acest drept neîngrădit, putându-se exercita dreptul la corespondență cu ocazia participării acestora la activitatea de plimbare sau la alte activități. Cu privire la corespondența expediată de către persoanele private de libertate, precizăm că aceștia își pot exercita acest drept, prin depunerea plicurilor la cutia poștală, plicuri ce ulterior sunt ridicate de către un reprezentat al Poștei Române.

Activitățile în regim individual de tipul: evaluare, consiliere, convorbire, circumscrise domeniilor educație, asistență psihologică și asistență socială s-au realizat față în față, la solicitarea deținutului și/sau în situația în care specialistul a considerat necesar, respectându-se măsurile de protecție medicală și distanțarea fizică, iar evaluările persoanelor nou-depuse s-au realizat după 14 zile de la depunere, evaluările periodice și finale realizându-se pornind de la studiul documentelor, ulterior având loc o întâlnire față în față cu respectarea măsurilor specifice sau prin intermediul liniei telefonice instalate.

În afara activităților individuale, la nivelul unității penitenciare se organizau programe și activități de grup cuprinse în Oferta de programe și activități educaționale, de asistență psihologică și asistență socială. Aceasta cuprindea, în funcție de parcursul deținutului, mai multe etape, precum: etapa de adaptare, etapa de intervenție și etapa de dinaintea reîntoarcerii în comunitate. Etapa de adaptare includea programul de adaptare la viața instituțională, iar etapa de intervenție cuprindea programe și activități educaționale (activități de instruire școlară; activități de formare profesională; programul de alfabetizare; activități de informare, consiliere, medierea muncii; programul de educație pentru sănătate; programul de educație pentru viața de familie; programul de educație civică; programul de cultură generală universul cunoașterii; activități sportiv-recreative; activități de bibliotecă; bursa locurilor de muncă, activități desfășurate în parteneriat cu colaboratorii externi etc. și programe și activități de asistență psihosocială.

În etapa de dinaintea reînțoarcerii în comunitate, erau incluse programul de pregătire pentru liberare și programul „Reducerea riscului de recidivă după închisoare”.

Pe parcursul anului 2021, în cadrul serviciului educație au fost desfășurate atât activități de tipul programelor educaționale, cât și al activităților educaționale. Programele educaționale, destinate tuturor deținuților au fost organizate astfel: programul de adaptare la viața instituționalizată; programul de alfabetizare; programul de educație civică; programul de educație juridică; etc.

În ceea ce privește programele de informare derulate de colaboratori externi, inclusiv prin corespondență, acestea au fost organizate cu sprijinul Episcopiei Tulcii, Fundației „Stânca Veacurilor”, Fundația „Berean Prison Ministries”, aceasta din urmă derulând programe educative precum: „Universul cunoașterii” (13 deținuți) și „Calea spre o viață fericită” (14 deținuți).

Având în vedere contextul epidemiologic existent, la nivel de penitenciar s-a reușit achiziționarea echipamentelor necesare pentru desfășurarea programelor educaționale derulate de colaboratorii externi în regim online.

Cu privire la activitățile educaționale, acestea au constat în concursuri tematice și activități artistice, precum și dezbateri, redactare de reviste pe secții etc. din proiectele de activitate desfășurate menționăm: proiectul artistic „Atelierul de creație”- artizant; „Partea plină a paharului”- creație literară; „Telecinemateca de Paște”- film, etc. Dintre activitățile de difuzare a culturii, menționăm proiecte precum: „Emisiune tv-Sărbătoarea Crăciunului”; „Telecinemateca de Paște”; „De vorbă cu personalitățile locale”; „Emisiune tv – Ziua Mării Negre”, o parte dintre deținuți participând la redactarea revistei cu circuit intern „Ecou”.

Cu privire la activitățile sportive, organizate sub forma activităților de recreere și petrecere a timpului liber sau în regim de competiție sportivă, reprezentanții unității vizitate au precizat că în cursul anului 2021, s-au derulat activități de tipul: șah, tenis cu piciorul, tenis de masă, fotbal, forță/culturism, table/rummy.

În cadrul activităților de grup, religioase sau liturgice, desfășurate de preoții aparținători ai diverselor culte religioase s-a constat că, în baza protocoalelor încheiate cu diferite biserici (biserica ortodoxă, biserica penticostală, biserica adventistă de ziua a șaptea, Martorii lui Iehova, etc) s-au desfășurat activități moral-religioase specifice fiecărui rit.

Toate activitățile moral-religioase (slujbe, liturghii), cât și cele organizate în baza proiectelor de activitate s-au desfășurat cu respectarea tuturor măsurilor de protecție, prevenire,

distanțare fizică impuse de prevenirea infectării cu SARS-CoV-2, conform planurilor de măsuri aprobate și a indicațiilor și recomandărilor autorităților naționale și Bisericii Ortodoxe Române.

În cadrul Penitenciarului Tulcea era amenajată o bibliotecă, iar fondul de carte existent era de peste 300 cărți, cărți ce au fost împrumutate de aproximativ 550 deținuți/an. Totodată, penitenciarul deținea abonamente lunare la publicații precum: ziarul „Gazeta Sporturilor”; ziarul „Click”; ziarul „Delta”; revista „Național Geographic” în vederea asigurării dreptului la informare a persoanelor private de libertate.

De asemenea, persoanele private de libertate puteau primi de la membrii familiei, prin sectorul vizită, cărți, reviste etc. Totodată, persoanele private de libertate, puteau opta, prin solicitare scrisă, pentru abonament la publicația dorită, acestea fiind livrate către acestea prin grija personalului penitenciarului.

Pe domeniul activităților de informare/consiliere/mediere a muncii, cât și cursuri de inițiere/calificare, s-a constatat că s-au desfășurat activități, în colaborare cu reprezentanții Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă - AJOFM Tulcea și AJOFM Călărași, astfel: activități de informare, consiliere, medierea muncii ca demersuri asistență post-detenență (12 deținuți); activități de informare, consiliere, medierea muncii în cadrul proiectului „pași către libertate”(10 deținuți); curs de inițiere „comunicare în lb. engleză” (14 deținuți); curs de inițiere „ lucrător cultura plantelor” (12 deținuți au finalizat cursul) și cursul de calificare „ îngrijitor spații verzi” (14 deținuți înscriși- anulat ulterior).

Din documentele puse la dispoziție de reprezentanții unității penitenciare, s-a constatat că în ceea ce privește școlarizarea, în anul 2021, au fost organizate cursuri de instruire școlară în cadrul claselor de învățământ primar (2 serii) și al unei clase de învățământ secundar inferior (Școala Gimnazială Specială nr. 14 Tulcea, Școala nr. 5 „Elena Doamna” Tulcea). De asemenea, tot în baza protocolului de colaborare cu Școala nr. 5 „Elena Doamna” Tulcea, s-a desfășurat campania de prevenire a criminalității, precum și de facilitare a reintegrării sociale a persoanelor private de libertate „Învață din greșeli”. Tot referitor la activitățile educative, în baza colaborării unității penitenciare cu Fundația „Stânca Veacurilor”, au fost organizate mai multe programe, precum: „Un nou început”; „Biblia-carta care a schimbat lumea”, iar cu ocazia sărbătorilor pascale s-a realizat o acțiune de sponsorizare prin oferirea unui număr de 836 cozonaci.

În perioadele în care activitatea de instruire școlară s-a derulat prin mijloace alternative, coordonatorul activităților de școlarizare a ținut permanent legătura cu unitatea de învățământ colaboratoare, precum și cu cadrele didactice, a distribuit constant materiale didactice

deținuților înscriși în programul de școlarizare. Astfel, învățământul gimnazial s-a desfășurat de comun acord cu unitatea de învățământ prin metode alternative, respectiv transmitere și distribuire de materiale informative și fișe de lucru la camerele de deținere pentru fiecare disciplină. La reluarea activităților care au presupus prezența personalului didactic, accesul acestora în locul de deținere s-a realizat în urma triajului epidemiologic, iar în sala de clasă au fost asigurate produse de igienă necesare dezinfectării, în vederea utilizării cât mai frecvente.

Asistenții sociali acordau sprijin calificat persoanelor private de libertate, în vederea ameliorării sau soluționării problemelor sociale cu care se confruntau, cât și în vederea pregătirii acestora pentru reintegrarea în familie și comunitate după liberarea din penitenciar.

Cu privire la situația persoanelor private de liberate cu afecțiuni psihice, s-a constatat că acestea au fost incluse în activitățile desfășurate în penitenciar, programe sau activități de educație și asistență psihosocială, după caz instruire școlară, educație moral-religioasă și civică, activități cultural-artistice, sportive, ocupaționale, programe de reducere a recidivei, programe de pregătire pentru liberare, consiliere socială, cât și alte proiecte de activitate în domeniul asistenței sociale, aspecte rezultate din analiza nevoilor de activități elaborată de Serviciul Educație și Asistență Psihosocială.

Persoanele private de liberate cu afecțiuni psihice au beneficiat de aceleași drepturi ca și toți ceilalți deținuți încarcerați în unitatea penitenciară, cei mai mulți dintre aceștia solicitând, prin cererile depuse, în principal: adăugare număr de telefon, achiziționare de bunuri, comunicare on-line, xerocpii ale unor documente, primire bunuri, analizare în comisia de muncă, dar și cereri privind audiențele, schimbare regim alimentar, adăugare persoane vizitatoare etc. De asemenea, au beneficiat de întâlniri, respectiv vizite și le-a fost respectat dreptul la primirea/expedierea scrisorilor cât și la comunicare telefonică și on-line.

Pe parcursul anilor 2020 - 2021, asistenții sociali au asigurat asistarea socială a persoanelor cu afecțiuni psihice în scopul menținerii și dezvoltării relațiilor cu mediul de suport, dar și soluționarea unor nevoi și riscuri sociale (handicap, invaliditate, pensii, acte de stare civilă, identificare adăposturi pentru perioada postdetenție etc.), astfel: consilierea socială a unui număr de 131 deținuți, din totalul persoanelor cu afecțiuni psihice; demersuri de mediere socială cu instituții ale statului pentru un număr de 142 deținuți; contactarea familiilor/apartinătorilor deținuților pentru un număr de 24 persoane private de libertate cu afecțiuni psihice; 136 persoane private de libertate au fost incluse în diferite demersuri sociale de grup, în funcție de riscurile identificate.

În ceea ce privește menținerea relației cu familia și mediul de suport pentru persoanele aflate pe lista celor cu afecțiuni psihice, aceasta s-a orientat preponderent spre găsirea unor alternative de comunicare cu familia (comunicări on-line) și includerea în consilieri sociale, întrucât participarea la activități de grup a fost condiționată de aspecte de ordin epidemiologic, cazare, sau programul privind ieșirea în aer liber.

În ceea ce privește ponderea includerii la activități lucrative sau de reintegrare socială, reprezentanții unității penitenciare au precizat că pentru anul 2020, din efectivul mediu de 748 deținuți, au fost folosiți la muncă un număr de 128 deținuți, reprezentând 17% din efectivul total (din care la activități cu plată un număr mediu de 15 deținuți reprezentând 2%, iar la deservire atât la centrul unității cât și la Secția Chilia Veche au fost repartizați un număr de 113 deținuți, reprezentând 15%). Așadar, 620 deținuți (aproximativ 83%) nu au fost folosiți la muncă din diferite motive, în principal lipsa locurilor de muncă.

Cu privire la aceste aspecte, reprezentanții penitenciarului au declarat faptul că există un număr redus de angajatori din zonă care pot prelua forța de muncă, iar numărul solicitărilor de angajare sunt mari, selecția pentru muncă fiind uneori dificil de realizat.

La nivelul penitenciarului Tulcea existau 3 **cabinete medicale** (1 cabinet medicină generală la unitate centru, 1 cabinet stomatologic și 1 cabinet medicină generală la secția exterioară Chilia Veche). Fiecare cabinet medical era dotat cu aparat de urgență, conform OMJ 429/2012, privind asigurarea asistenței medicale persoanelor private de libertate aflate în custodia Administrației Naționale a Penitenciarelor.

Asistența medicală era asigurată de 1 singur medic și 13 asistenți, nu era niciun medic stomatolog. La unitatea din Penitenciarul Tulcea, asistența medicală era asigurată în permanență 24 ore/7 zile, la secția exterioară era program de 8 ore și permanență la domiciliu. Serviciul 112 era apelat în cazul unei urgențe medico-chirurgicale, sau când pacientul nu putea fi transportat cu autospeciala unității. **La momentul vizitei, la nivelul Penitenciarului Tulcea nu era niciun medic, acesta fiind în concediu.**

Având în vedere aspectele de mai sus, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersurile necesare pentru angajarea de medici pe posturile vacante, încheierea unor contracte de colaborare cu medici pentru desfășurarea în condiții optime a activității medicale.**

În ultimii 2 ani au fost custodiați un număr de 426 de deținuți cu afecțiuni psihice. La momentul vizitei din cei 112 pacienți cu afecțiuni psihice, 56 primeau tratament strict

supravegheat. Consultațiile medicale erau acordate persoanelor private de libertate conform unui program aprobat de conducerea unității: 2 săptămâni din lună pentru consultații cronice, o zi lucrătoare din săptămână pentru fiecare secție de deținere; 2 săptămâni din lună pentru consultații curente, o zi lucrătoare din săptămână pentru fiecare secție de deținere; urgențele medico-chirurgicale erau prioritare existând disponibilitate în orice moment al zilei. Pacienții cu afecțiuni psihice erau evaluați în spitalele penitenciar cu secții de psihiatrie, în special la Penitenciarul Spital Poarta Albă, Penitenciarul Tulcea fiind arondat la acesta, iar cazurile acute pe plan local la Centrul de Sănătate Mintală.

În conformitate cu Metodologia privind desfășurarea activităților multidisciplinare care implică intervenții în echipă, raportat la comportamentele agresive (auto agresive/ hetero agresive și risc de suicid), persoanele monitorizate erau incluse cu prioritate în intervenții multidisciplinare (asistență psihologică, asistență socială și asistență medicală – prin acordarea unui tratament psihiatric, după caz). În anul 2020, au fost monitorizate 75 de persoane (din care 9 au fost cu risc de suicid) și 46 persoane în anul 2021 (din care 3 au fost cu risc de suicid), totalizând un număr de 108 persoane monitorizate. Din totalul acestora, 59 erau înregistrate cu afecțiuni psihice. Pe parcursul anului 2021 au fost înregistrate: o tentativă de suicid (persoană cu afecțiune psihică) și un caz de suicid (persoană fără afecțiune psihică).

Pe parcursul anilor 2020-2021 a fost înregistrat un număr de 34 persoane în refuz de hrană, dintre care 12 cu afecțiuni psihice, care au beneficiat de supraveghere medicală.

Activitățile medicale erau consemnate în funcție de specificul lor în registre dintre care menționăm: registrul de consultații medicale, registrul leziuni traumatice, registrul spitale, registrul de consultații medicale deținuți nou depuși, registrul de consultații medicale deținuți la transfer din țară.

În registrul leziuni traumatice pe anul 2021, până la momentul vizitei, erau consemnate 40 de evenimente, din care leziuni traumatice autoprovocate 9, hetero agresii 24, leziuni traumatice accidentale sau neprecizate 7. Dintre acestea 15 erau la persoane cu afecțiuni psihice - 2 leziuni traumatice autoprovocate, 10 hetero agresii, 3 leziuni traumatice accidentale sau neprecizate.

Măsuri luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei Covid-19

Potrivit informațiilor furnizate, a rezultat că în perioada pandemiei Covid-19 (până la momentul vizitei) au fost 99 pacienți pozitivi, din care 9 persoane private de libertate cu afecțiuni psihice. În rândul personalului, au fost 60 de persoane declarate pozitivi Covid-19. La nivelul penitenciarului erau 2 camere de izolare. Au fost făcute informări personalului și

persoanelor custodiate prin afișe și instruiri pentru prevenirea răspândirii virusului SARS-Cov-2, s-au acordat echipamente de protecție, triaj la intrarea și ieșirea din serviciu a persoanelor nou depuse și a persoanelor vizitatoare, dotarea cu substanțe dezinfectante. La începutul pandemiei erau efectuate testări săptămânal conform planului de măsuri, apoi a început campania de vaccinare, ulterior testate persoanele simptomatice și cei care au fost pozitivi au fost internați la Penitenciar Spital Poarta Albă sau Penitenciarul Spital București Jilava tot conform planului de măsuri.

În ceea ce privește asistența psihologică, în cadrul serviciului EAP erau prevăzute 5 funcții de psiholog, dintre care doar 3 erau ocupate. La momentul vizitei, erau în desfășurare la nivelul sistemului penitenciar concursuri de ocupare a funcțiilor de psiholog.

Erau amenajate două cabinete psihologice, dotate corespunzător cu mobilier și calculator cu acces la aplicația informatică pmsweb și posibilitatea de aplicare a unor instrumente de evaluare promovate de administrația centrală. Suplimentar, erau folosite baterii de teste avizate de Colegiul Psihologilor din România, respectiv Interviu Clinic Structurat pentru Tulburările de Personalitate din DSM-5 (SCID-5-PD), Interviu Clinic Structurat pentru Tulburările din DSM-5 Versiunea pentru clinician (SCID-5-CV), Inventarul de depresie Back, Sistemul de evaluare clinică și Inventarul Clinic Multiaxial Millon, Inventarul Stai-Y.

Programul de lucru era în intervalul 08.00 — 18.00, iar în situații deosebite sau de criză, psihologii acordau asistență de specialitate în afara acestui program.

În penitenciar se desfășurau următoarele programe, pe domeniul psihologic: Program destinat deținuților cu conduită agresivă, Program destinat agresorilor sexuali, Program destinat dependenței (jocuri, adicții, alcool și droguri), Program destinat persoanelor cu afecțiuni psihice, Program de formare a deținuților de sprijin, Program modular de dezvoltare a abilităților prosociale, Program de dezvoltare a mobilității personale.

În perioada 01.01.2020 — 31.10.2021, un număr de 1045 deținuți au finalizat programe de reintegrare socială (590 deținuți programe educative, 157 deținuți — programe de asistență psihologică, 298 deținuți — programe de asistență socială).

Complementar, pentru populația generală se desfășurau cu caracter permanent activități de scurtă durată care aveau ca scop menținerea interesului pentru cunoaștere,

dezvoltarea unor deprinderi practice, exprimare prin artă, ameliorarea statusului psihocomportamental, înțelegerea rolurilor familiale etc.

Totodată, deținuții aveau acces prin rotație la cele două săli de activități în aer liber și la activități religioase și slujbe săptămânale.

Evaluarea și asistarea deținuților cu afecțiuni psihice

Deținuții cu afecțiuni psihice reprezentau o prioritate în asigurarea intervenției de specialitate, alături de persoanele cu comportament agresiv, cu risc de suicid și cele neșcolarizate.

Pe parcursul anilor 2020 și 2021 au fost custodiați 426 de deținuți cu afecțiuni psihice, aflați în evidența cabinetului medical din cadrul penitenciarului. Toți deținuții fuseseră evaluați periodic din punct de vedere psihologic și social, în conformitate cu reglementările în vigoare, cel puțin o dată la 12 luni și ori de câte ori era nevoie. În situațiile în care psihologii identificaseră dezechilibre emoționale sau decompensări ale afecțiunilor psihice monitorizate, se întocmeau note de informare către cabinetul medical, pentru efectuarea unor consultații psihiatrice de specialitate, în scopul acordării unui tratament psihotrop sau a reanalizării schemelor de tratament care le erau administrate.

Deținuții cu afecțiuni psihice erau incluși în demersuri specifice de către psihologii penitenciarului. Având în vedere pandemia covid-19 și măsurile de distanțare fizică adoptate, majoritatea deținuților au fost incluși în demersuri de consiliere psihologică individuală, astfel: din 426 persoane cu afecțiuni psihice monitorizate, 188 au beneficiat de consiliere psihologică individuală; 162 persoane au fost incluse în diferite demersuri psihologice de grup, în funcție de riscurile identificate, din care 40 persoane au fost incluse în demersuri de grup specifice persoanelor cu afecțiuni psihice (27 în programul de asistență psihologică specifică destinat persoanelor cu afecțiuni psihice și 13 într-un proiect psihologic terapeutic destinat persoanelor cu afecțiuni psihice).

Deținuții cu afecțiuni psihice monitorizați pentru comportamente agresive/ autoagresive și risc de suicid

În conformitate cu Metodologia privind desfășurarea activităților multidisciplinare care implică intervenții în echipă, raportat la comportamentele agresive (autoagresive/heteroagresive), erau monitorizate toate persoanele private de libertate care manifestau comportamente agresive, heteroagresive și risc de suicid, concretizate sau nu în

rapoarte de incident. Persoanele monitorizate erau incluse cu prioritate în intervenții multidisciplinare (asistență psihologică, asistență socială și asistență medicală — prin acordarea unui tratament psihiatric, după caz). Personalul de supraveghere monitoriza deținuții din grupul țintă, iar în funcție de evenimentele produse, au fost luate măsuri precum: relocarea unor deținuți cu conduită agresivă, cunoașterea preocupărilor deținuților, scăderea efectivului de deținuți, implicit a numărului de deținuți din camerele de deținere; instruirea unor deținuți de sprijin care să monitorizeze persoanele cu conduită autoagresivă și risc de suicid, colaborarea între sectoarele operativ, reintegrare socială și medicală pe linia schimbului de informații.

Urmare a reprofilării penitenciarelor pe regimuri de deținere, începând cu luna iunie 2020, deținuții din regimurile maximă siguranță și închis au fost transferați la alte unități, iar în Penitenciarul Tulcea au fost transferați deținuți aflați în regim semideschis, în consecință, ponderea cea mai mare a deținuților agresivi monitorizați era reprezentată de regimul semideschis. Totodată, a scăzut numărul persoanelor cu comportamente agresive monitorizate și numărul persoanelor cu afecțiuni psihice. Distribuția persoanelor private de libertate cu comportamente agresive monitorizate pe anii 2020 și 2021 este următoarea: 75 persoane în anul 2020 (din care 9 cu risc de suicid) și 46 persoane în anul 2021 (din care 3 cu risc de suicid, totalizând un număr de 108 persoane monitorizate (2020 și 2021); din totalul celor 108 persoane monitorizate, 59 erau înregistrate cu afecțiuni psihice.

Urmare a pandemiei Covid-19 și a măsurilor de distanțare fizică adoptate, majoritatea deținuților au fost incluși în demersuri de consiliere psihologică individuală, astfel: din totalul de 108 persoane monitorizate, 106 au beneficiat de consiliere psihologică individuală (pentru diminuarea riscului de suicid, consiliere pentru persoane bolnave psihic, gestionarea comportamentului agresiv sau în criză), iar 14 persoane au fost incluse în demersuri psihologice structurate.

Pe parcursul anului 2021, au fost înregistrate: o tentativă de suicid (persoană cu afecțiune psihică) și un caz de suicid (persoană fără afecțiune psihică); ambele persoane au fost monitorizate în cadrul Metodologiei privind desfășurarea activităților multidisciplinare care implică intervenții în echipă, raportat la comportamentele agresive (autoagresive/heteroagresive) și au fost asistate psihologic prin consiliere individuală.

Deținuții cu afecțiuni psihice în refuz de hrană

Pe parcursul anilor 2020 — 2021, au fost înregistrate 34 persoane în refuz de hrană, dintre care 12 cu afecțiuni psihice. Tuturor persoanelor aflate în refuz de hrană li s-a acordat asistență psihologică individuală zilnic, în cadrul căreia psihologii au prezentat riscurile și consecințele refuzului de hrană în planul sănătății; de asemenea, aceștia au fost incluși în demersuri specifice, în funcție de recomandările din planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică.

Incidente deosebite în perioada ianuarie 2020 - 01.12.2021 în care au fost implicate persoane private de libertate cu afecțiuni psihice :

- incidente medicale (autoagresiuni/heteroagresiuni), în care au fost implicați deținuți cu afecțiuni psihice: - în anul 2020 -44 deținuți;
- în anul 2021 - 15 deținuți.

Aceste incidente operaționale au fost, cu preponderență, de violență sau agresiune între persoane și autoagresiune. Au fost luate următoarele măsuri: acordarea îngrijirilor medicale necesare, relocarea în alte camere, informarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate.

3. Recomandări

Față de cele expuse, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

Conducerii Penitenciarului Tulcea să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Efectuarea demersurilor necesare pentru angajarea de medici pe posturile vacante, încheierea unor contracte de colaborare cu medici pentru desfășurarea în condiții optime a activității medicale;

2. Continuarea demersurilor efectuate până la momentul vizitei în vederea ocupării posturilor vacante de personal de specialitate – ofițeri psihologi ; efectuarea demersurilor necesare pentru ocuparea celorlalte posturi vacante;

3. Diversificarea activităților specifice domeniului reintegrării sociale, astfel încât să se asigure persoanelor private de libertate un climat favorabil, care să reducă vulnerabilitatea educațională, psihologică și socială și să faciliteze reintegrarea socială;

4. Identificarea unor soluții de atragere de agenți economici (angajatori) din zonă care să preia forța de muncă, având în vedere numărul mare al solicitărilor de angajare.

